

Sverige har 500 folkmusikproffs och fler är på väg

Sedan 1995 har över 250 studenter fullföljt en akademisk utbildning med folkmusikinriktning på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm (KMH). De arbetar idag som professionella musiker, pedagoger på kulturskolor, teatermusiker, musiklärare i vanliga skolor och andra musikerjobb.

KMHs utbildning avser svensk folkmusik men också folkmusik och konstmusik från andra kulturer.

Inom utbildningen får studenterna specialisera sig inom olika traditioner, men genom lärare som Ellika Frisell och Emma Reid får de ofta bekanta sig med äldre traditionell folkmusik från Bingsjö och stöter också på låtar ur Jernbergstraditionen genom bland annat Sven Ahlbäck. För flera studenter från olika håll har dessa låtar kommit att bli en viktig del i deras repertoar och de spelas idag av många unga folkmusiker över hela landet.

- Enligt en undersökning vi gjorde för en del år sedan arbetade över 80 procent av dessa studenter inom musikområdet, säger Sven Ahlbäck, som tillträdde som prefekt (chef) vid KMHs folkmusikinstitution 1995.

Antalet personer som sedan 1995 fått en flerårig akademisk utbildning med folkmusikinriktning i Sverige är egentligen högre än 250 eftersom sådan utbildning erbjuds även bland annat i Malmö och Göteborg. Sammantaget kan det handla om cirka 500 personer. Dessutom erbjuder flera folkhögskolor utbildning i folkmusik.

Sven jobbar idag på KMH som professor i folkmusik. Han undervisar i fiolspel, musikteori, musikhistoria och arbetar med musikkforskning. 20 procent av arbetstiden går till arbete i det egna företaget Doremir som utvecklat programvara för automatisk notskrift.

Jernbergslåtar

Sven växte upp i Österbybruk i Uppland. Där lärde han sig spela låtar av Anton Jernberg och blev traditionsbärare av musiken efter familjen Jernberg. Familjen Jernberg har en omfattande äldre spelmanstradition från Gästrikland som Sven nu hjälpt till att sprida både i Sverige och resten av världen, bland annat via KMH.

- Många av de studenter som fått sin utbildning på KMH har fått pröva att spela Jernberglåtar och flera har blivit förtjusta och verkligen fördjupat sig i traditionen, säger Ahlbäck.

Sven Ahlbäck var prefekt på KMH åren 1995 till 2004. Därefter var Susanne Rosenberg prefekt ända fram till 2018 då institutionen uppgick i en större akademi.

- Vår institution har haft en enorm betydelse för utvecklingen på folkmusikområdet i hela landet. Man finner före detta KMH-studenter på de flesta folkmusikscener.

Tuff arbetsmarknad

- Men det är en tuff arbetsmarknad för de som gått vår utbildning. De får uppfinna arbetsmarknaden själva, det finns väldigt få färdiga jobb. Om du kommer ut som orkestermusiker (inom klassisk musik) kan du söka orkestertjänster även om konkurrensen är stenhård. Men för folkmusiker finns inga tjänster alls, de får uppfinna sin egen yrkesroll, säger Ahlbäck.

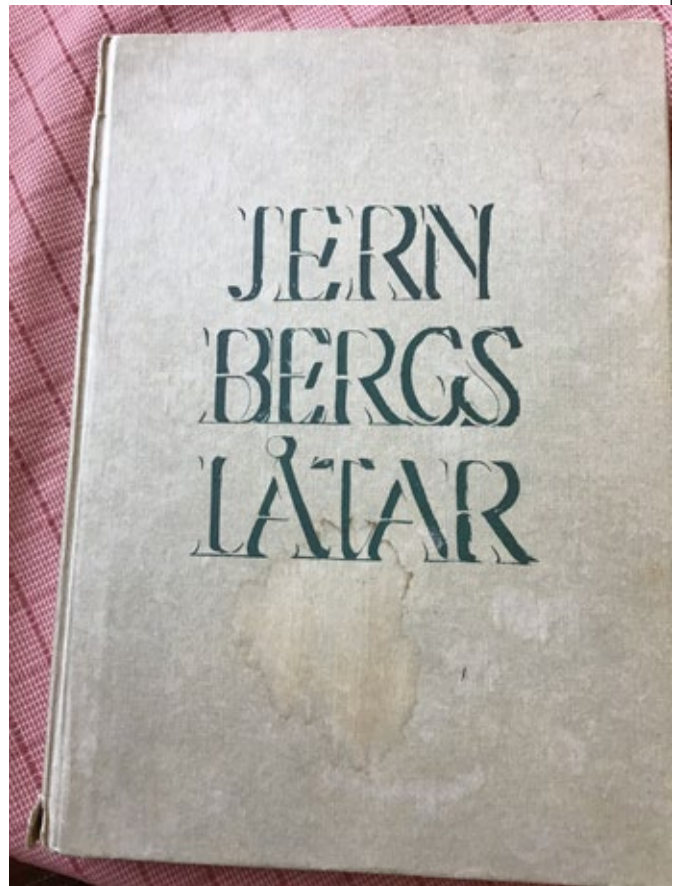
Varje år avslutar ytterligare cirka tio studenter den fleråriga akademiska utbildningen. Ahlbäck ser inget skäl att tro att denna siffra ska förändras dramatiskt i framtiden.

Många av de mest kända namnen i folkmusiksverige har gått utbildning på KMH eller är idag lärare där, bland de senare återfinns förutom Sven Ahlbäck och Susanne Rosenberg, till exempel Ellika Frisell, Mikael Marin, Olof Misgeld, Sofia Sandén och Olov Johansson. Lisa Rydberg är en av de 250 som utbildat sig på KMH.

Över 200 spelmannslag

Sverige har uppskattningsvis 200 till 300 spelmannslag, med tillsammans flera tusen medlemmar. Borde inte dessa spelmannslag vara intresserade av att engagera skickliga folkmusiker från KMH och andra högskolor? Det är många spelmannslag som vill utveckla sitt spel och då är skickliga och duktiga ledare en mycket viktig faktor.

- Det är många folkmusiker med KMH-utbildning som leder grupper av olika slag, också spelmannslag. Många professionella folkmusiker tar på sig sådana uppdrag. Folkmusikgruppen Väsen kan försörja sig helt och hållet på inkomster från konsertspelningar men det är det få folkmusiker som kan. De flesta folkmusiker som kommer från KMH har en blandad arbetssituation, det inkluderar olika sorters projekt, det kan inkludera till exempel teatermusik och undervisning, säger Ahlbäck

- Jag tror att Sverige behöver en ny sorts regional musikverksamhet som gör att lokala initiativ kan få större utrymme. Jag tror Sverige behöver reformera det som tidigare var bibliotekens kulturverksamhet. Förr i tiden hade biblioteken mer kulturverksamhet. Jag tror att bibliotek, kulturskolor och andra aktörer borde kombinera sina resurser och etablera lokala kulturcentrum som ger större utrymme åt konsertverksamhet, menar han.

Samverkan proffs och amatörer

- Det är angeläget att överbrygga den klyfta som finns mellan professionella folkmusiker och amatörverksamhet. Det som behövs är bättre samverkan som leder till att grupper som spelmannslag kan få tillgång till större pedagogiska resurser, skickliga ledare vilket kan underlätta för amatörgrupper att utveckla sin musikaliska verksamhet. Man behöver samla kulturaktiviteter i gemensamma centra där man överbryggar skillnader och etablerar kontakt mellan olika aktörer. Det kan också vara en kanal för studieförbundens verksamhet, säger Ahlbäck.

Han menar att möjligheterna för folkmusiker att få lokala spelningar runt om i landet är sämre idag, jämfört med på 1980-talet.

Nationalismen drabbar folkmusiken

- Om vi jämför med för 15–20 år sedan så var den allmänna uppmärksamheten här i Sverige och populariteten för folkmusik i allmänhet större. Den politiska utvecklingen i världen, med ökad nationalism, har drabbat folkmusiken. Folkmusiken har förknippats med nationalism och det är inte bra. Det mediala utrymmet för folkmusik har minskat inklusive folk- och världsmusik som helhet.

- På 1990-talet ökade intresset för svensk folkmusik bland annat genom grupper som slog igenom medialt som till exempel Nordman och Hedningarna. Åsa Jinder och Merit Hemmingsson gjorde det tidigare. Men idag ser vi inte någon ny "Nordman".

Han upplever andra förändringar till det sämre.

- Folkmusikens typiska scener är de små arrangörerna och levande musik i små sammanhang. Den typen av scener har ju minskat radikalt sedan jag började turnera som musiker.

Allt färre små scener

- På 1980-talet kunde man leva på att spela skolkonserter och spela på bibliotek och i kulturarrangemang, som stöddes av bildningsförbund och liknande. Det är väldigt svårt att leva på det idag för den typen av scener har minskat enormt samtidigt som konkurrensen har ökat. Det småskaliga kulturlivet är idag projektbaserat, vilket ställer stora krav både på artister och arrangörer. Det märks även inom andra genrer där mindre livescener har svårare att hävda sig, medan festivaler har vuxit. Jag skulle säga att vi saknar en kulturpolitik för ett levande småskaligt musikliv i hela landet.

- Jag upplever snarare att vi har ett medielandskap där folk översvämmas med musik i sina mobiler och det finns inte samma behov av levande musik för alla ändamål. Detta är ett problem för folkmusiken idag.

Expansion för svensk folkmusik utomlands

Olov Johansson i Väsen ger en mer optimistisk bild av läget. Olov ser ökade möjligheter för expansion för sin egen del, för Väsens del och för andra svenska folkmusikgrupper i Europa, USA och andra delar av världen. Vad säger Du om det?

- Ja det tror jag säkert att han kan ha rätt i. Väsen är ju Sveriges mest framgångsrika folkmusikgrupp internationellt, publikt och genom sitt genomslag. Det är många som inspirerats av och gått vidare i deras fotspår, det har påverkat i synnerhet ensemblespel inom folkmusik, främst i Norden, men också över världen och deras koncept har tillsammans med bland annat Ale Möllers, Groupas med fleras, blivit ett recept för folkmusikgruppemusik, inte alls bara i Sverige och det har haft en väldigt betydelse. Väsen har även haft betydelse för nyckelharpan utbredning på ett fantastiskt sätt, svarar Ahlbäck.

- Folkmusikscenen har blivit mer internationell på ett sätt och där passar Väsens musik väldigt bra. Jag tror att deras musik kanske kan kännas bekant och exotisk för de som är hemma i till exempel keltisk eller amerikansk folkmusik och deras fantastiska samspel är något som musiker inom alla genrer kan beundra. Vad som kommer här näst blir intressant att se.

Göte Andersson

Kommentar

Denna artikel publicerades för första gången 2019, inför Ovensjöfesten det året.